

uitoefenen – toen had Hitler een betere oplossing klaar: Terboven, de *Gauleiter* van Essen, werd (21 april) tot *Reichskommissar*¹ van Noorwegen benoemd. Hitler zei hem dat zijn taak was, de Noren 'als Freunde zu gewinnen'²; een 'vriendschapsgeschenk' ontbrak niet: op 9 mei bepaalde Hitler dat alle Noorse krijgsgevangenen vrijgelaten moesten worden.

Deze verwarde Noorse gebeurtenissen vormen een factor van belang bij de voorgeschiedenis van Seyss-Inquarts *Reichskommissariat*. Er zijn er meer.

In de eerste plaats denken wij dan aan het feit, dat Hitlers aanbod tot een regeling volgens het Deense model, op 10 mei niet verder kwam dan tot de minister van buitenlandse zaken, van Kleffens, en door deze verontwaardigd van de hand gewezen werd. Enkele dagen later bleken koningin en kabinet naar Engeland vertrokken te zijn: met hen was geen regeling meer mogelijk. Hitler was er een kleine twee jaar later nog 'froh' om, 'dass die holländische Königin Wilhelmine geflüchtet sei und nicht noch wie der Belgier-König Leopold durch ihr Vorhandensein einen Faktor darstelle, auf den man Rücksicht nehmen müsse.'³

In de tweede plaats keek Hitler verder dan naar Nederland: hij keek ook naar Nederlands-Indië dat, in de versimpelde visie van veel Duitsers, de financieel-economische basis vormde van wat zij voor 'das steinreiche Holland' hielden. Hitler beseftte dat Japan op Indië aasde en dat het elke wijziging in de internationaal-rechtelijke status van Nederland, bijvoorbeeld annexatie door Duitsland of enige andere vorm van opgaan in het Derde Rijk, als aanleiding zou kunnen nemen om te trachten, Indië in de wacht te slepen. Voor de schijn moest Nederland dus 'zelfstandig' blijven, 'schon wegen ihres kolonialen Besitzes', zei Hitler begin oktober '40 tegen Mussolini.⁴ 'Es kommt uns darauf an', betoogde Seyss-Inquarts naaste politieke adviseur, *Generalkommissar* Schmidt, eind maart '41 tegen het sprekerskorps der NSB, 'wie es uns gelingt, diese wichtigsten Kolonien die es auf der Welt gibt und die es für die ganze Welt gibt, für die Niederlande oder, lassen wir ganz offen sein' (Schmidt was dat zelden), 'für Europa zu erhalten'⁵ – daarbij dacht hij natuurlijk vooral aan Duitsland. Dat die belangstelling voor Indië jegens de Japanners ontkend moest worden, spreekt vanzelf: geen slapende honden wakker maken!

In de derde plaats was het Hitlers voornemen, naast de Noren ook de

¹ De term '*Reichskommissar*' gaf aan, dat de taak die verricht moest worden van speciale aard was, een urgent karakter droeg en slechts tijdelijk uitgeoefend zou worden. Op tal van gebieden kende het Derde Rijk '*Reichskommissare*'. ² H. D. Look: *Quisling, Rosenberg und Terboven*, p. 269-70. ³ Op 28 maart 1942 (*Hitlers Tischgespräche im Führerhauptquartier 1941-1942* (1963), p. 221). ⁴ F. Halder: *Tagebuch*, dl. IV, p. 204. ⁵ 'Kurzer Bericht über die Rede des Herrn GK Schmidt . . . am 22. März 1941' (NSB, 47 e).